

**ARBETSMARKNADS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 4/2001 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av lagen om främjande av invandrades
integration samt mottagande av asylsökande**

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 april 2001 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande (RP 25/2001 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet skall lämna utlåtande i ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialplanerare Eeva Vattulainen, arbetsministeriet
- överinspektör Pekka Lampinen, undervisningsministeriet
- regeringssekreterare Pia-Liisa Heiliö, social- och hälsovårdsministeriet

- biträdande justitieombudsmannen Riitta-Leena Paunio
- planeraren Merja Mattila, Sydöstra Finlands arbetskrafts- och näringscentral
- direktören för mottagningscentralen Maiju Kouki, mottagningscentralen i Joutseno
- äldre juristen Sari Sirva, Flyktingrådgivningen
- konsultative juristen Antero Jaakkola, Finlands Kommunförbund
- planeringschef Pertti Rauhio, Företagarna i Finland
- finanspolitiske ombudsmannen Simo Pinamaa, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund.

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC har dessutom lämnat ett skriftligt utlåtande till utskottet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande skall ändras. Lagen föreslås bli kompletterad med bestämmelser om mottagande av personer som får tillfälligt skydd i Finland i situationer där en stor grupp människor har flytt från sin hemtrakt på grund av väpnad konflikt eller annat våld eller på grund av en miljökatastrof. För brådsökande mottagande i den första fasen kan flyktingslussar inrättas. Det fort-

sätta mottagandet skall i huvudsak ordnas på samma sätt som det nuvarande mottagandet av asylsökande, men de som får tillfälligt skydd skall i alla fall ha en mera omfattande rätt till hälso- och sjukvårdsservice.

Vistelsen i mottagningscentral föreslås vara i genomsnitt två år. Därefter skall det avgöras om en person kan få förlängt uppehållstillstånd eller om han eller hon kan återvända eller återbördas till sitt hemland eller utreselandet. Den som får

förlängt uppehållstillstånd omfattas av flyktingmottagandet.

Kommunerna skall ersättas för kostnaderna för mottagande av dem som fått uppehållstillstånd för att vägran hade varit oskäligen på samma

grunder som kostnaderna för mottagande av flyktingar.

Propositionen har samband med en ändring av utlänningslagen (RP 23/2001 rd), som innebär att lagen kompletteras med bestämmelser om tillfälligt skydd.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt

Utskottet anser att det finns goda grunder för att förbereda sig för massflyktssituationer där det behövs tillfälligt skydd på i stort sett samma villkor som gäller för mottagande av flyktingar. Meningen är att de som får tillfälligt skydd skall kunna återvända till sina hemtrakter. Därför är det viktigt att de får hjälp med att skaffa sig information och färdigheter som behövs för pånytttablering i hemlandet och ges bättre samsyns- och utkomstmöjligheter. Detta förutsätter att skolgången för barn och unga är tryggad och att de vuxnas yrkesskicklighet och kunskaper förkovras. Utskottet omfattar regeringens syn i propositionens motivering (s. 18) att god hälsa är en förutsättning för att återflyttning skall lyckas och att det är viktigt att ordna adekvata social- och hälsovårdstjänster.

De som får tillfälligt skydd skall också kunna vara förvärvsaktiva under sin vistelse i Finland. Utskottet understryker att det behövs effektiv språkundervisning för att få dem placerade på arbetsmarknaden.

Enligt utskottets mening är det bra att åtgärder för att återförening familjer kan vidtas också under tiden för tillfälligt skydd. Asyl- och uppehållstillståndsprövningsprocessen drar ofta långt ut på tiden. Familjeåterföreningen, som normalt kan ske först när tillstånd har beviljats, kräver ytterligare tid. Nära kontakter med den egna kulturen och de närmaste familjemedlemmarna underlättar familjens återflyttning till hemlandet efter det att förhållandena där har stabiliserats. I familjeåterföreningsfall är det också bra att räkna med möjligheten att återförening familjen i dess hemland eller ett tredje land, som familjebanden

i sin helhet kan anses vara koncentrerade till. Förhoppningsvis kan detta bidra till att familjemedlemmar som redan befinner sig inom EU:s område slutar flytta från ett land till ett annat i hopp om ett bättre ställe. Det har förekommit att till och med familjens minsta utnyttjats som så kallade ankarbarn, vilket alltid är en svår och upprivande upplevelse för barnen.

Utskottet anser att 19 § 4 mom. i lagförslaget behöver ändras så till vida att där utöver barns behov av tjänster också beaktas behovet av tjänster hos dem som blivit offer för tortyr, våldtäkt eller något annat slag av fysiskt eller sexuellt våld eller som annars befinner sig i en sämre ställning än andra. Samtidigt uppmärksammar utskottet dem som blivit offer för människohandel och som på andra vägar lockats att resa in i landet och tvingats till prostitution. Människohandel och tvingande till prostitution har ökat i Europa och är inte helt okänt i Finland heller. Därför är det enligt utskottets mening viktigt att bestämmelsen tillämpas så att den också omfattar tjänster som avser vård och stöd för dem som drabbats av denna typ av våld.

Minderåriga asylsökande

Utskottet uppmärksammar situationen för sådana minderåriga asylsökande som anlänt utan vårdnadshavare och som fyllt 18 år sedan de anlänt till Finland och i vilkas fall familjeåterförening av en eller annan orsak inte har lyckats. Dessa unga behöver särskilda, riktade stödtjänster för sin självständighetsprocess. Utifrån 34 § barnskyddslagen kan omhändertagna och i fosterhem placerade barn efter att ha fyllt 18 år få eftervård, som innebär tjänster som stöder dem i deras självständighetsprocess. Utskottet menar att ett jämlikt bemötande enligt 6 § grundlagen

av flyktingbarn som anlänt utan vårdnadshavare förutsätter att de i fråga om eftervårdstjänster inte utsätts för negativ diskriminering jämfört med omhändertagna och i fosterhem placerade barn som är varaktigt bosatta i Finland. Tillgången till behövlig stödservice för dem bör tryggas på lika grunder.

Enligt förslaget till ändring av utlänningslagen förfaller behandlingen av en asylansökan som gjorts under tiden för tillfälligt skydd, om sökanden flyttar från landet. Bestämmelsen bör enligt utskottets mening bedömas med särskild hänsyn till minderårigas, inte minst flickors rättsskydd. Redan nu försvinner det under pågående asyl- och uppehållstillståndsprocess och ännu efter det att tillstånd beviljats minderåriga från Finland och det har varit omöjligt att få tillfredsställande klarhet i hurdana omständigheterna är för barnen. Om asyl- eller uppehållstillståndsprocessen automatiskt avbryts när den berörda lämnar landet, finns det ingen som bevakar de barns intressen som av föräldrarna mot de minderårigas vilja förs ut ur landet. Konventionen om barnets rättigheter förutsätter precis som utlänningslagen att barnet blir hört och att dess åsikt också beaktas vid beslut om tillstånd som gäller barnet.

Upphållstillstånd som beviljats på skälighetsgrund

Integrationslagen föreslås bli ändrad så att kommunerna skall kunna få ersättning för kostnaderna för mottagande av personer som beviljats uppehållstillstånd på skälighetsgrund enligt 20 § 1 mom. 3 punkten utlänningslagen. Utskottet ser denna ändring som synnerligen väl motiverad och behövlig.

Som regeringen framhåller i motiveringen till sin proposition (s. 20) visar lagens tillämpningspraxis att allt fler uppehållstillstånd numera beviljas på skälighetsgrunder också där skälet tidigare var "av vägande humanitärt skäl" och där det efter lagändringen var meningen att införa "av behov av skydd" som skäl. Utskottet noterar att tillämpningspraxis har utvecklats i en rikt-

ning som avviker från lagstiftarens vilja och föreslår att lagrummet preciseras.

Kommunerna har hittills inte fått ersättning för kostnaderna för mottagande av personer som fått uppehållstillstånd på skälighetsgrund och därför har det i praktiken varit problematiskt att få dem placerade i kommunerna och att ordna med behövlig service för dem. Speciellt de orter där det finns mottagningscentraler har haft problem med detta. Därför vill utskottet att det utreds om inte kommunerna kan få ersättning för dessa kostnader från och med när praxis lades om, dvs. den 1 maj 1999.

I propositionens motivering konstateras vidare (s. 21) att barn som på skälighetsgrunder fått uppehållstillstånd inte har möjlighet till familjeåterförening i Finland. Det beror på en bestämmelse om att en familjemedlem till den som fått uppehållstillstånd på skälighetsgrund kan beviljas tillstånd att flytta till Finland bara om den flyttande familjemedlemmens utkomst är tryggad. Det är klart att en minderårig inte kan uppfylla ett sådant villkor och därmed inte heller kan få sina familjemedlemmar till Finland. Bestämmelsen har visat sig problematisk med hänsyn till att allt fler minderåriga som anlänt utan vårdnadshavare på senare tid har fått uppehållstillstånd på skälighetsgrund.

Rätten till familjeåterförening är central med tanke på de barns intresse som anlänt utan vårdnadshavare och barnens mänskliga rättigheter. Också FN:s flyktingorgan UNHCR har framhållit hur viktigt det är med familjeåterförening i sina rekommendationer om minderåriga asylsökande som anländer utan vårdnadshavare. Utskottet anser att barnets rätt till familjeåterförening bör tryggas oberoende av på vilka skäl uppehållstillstånd beviljas. Bestämmelsen bör därför ändras så att den inte kategoriskt hindrar att minderåriga som anlänt utan vårdnadshavare och som beviljas uppehållstillstånd på skälighetsgrund kan återförenas med sina familjemedlemmar i Finland, utan att situationen bedöms från fall till fall med hänsyn till barnets intresse.

ApUU 4/2001 rd — RP 25/2001 rd

Utlåtande

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att förvaltningsutskottet bör beakta det ovan sagda.

Helsingfors den 10 maj 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Jouni Lehtimäki /saml
medl. Tuula Haatainen /sd
Pertti Hemmilä /saml
Kyösti Karjula /cent
Risto Kuisma /ref
Esa Lahtela /sd

Petri Neittaanmäki /cent
Lauri Oinonen /cent
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Raija Vahasalo /saml
Jaana Ylä-Mononen /cent.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Ritva Bäckström.